

ACC. N:R M 10893:1-84.
 Landskap: Västergötland Upptecknat av: olika personer;
 Härad: Diverse Adress: se namn!
 Socken: " Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1947 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—2—

Från Stämtak.

2-1-84. LUF 62.

Barns härad		sid. 1-8.
Gudhems	"	" 9-12.
Gärene	"	" 13-24.
Kinne	"	" 25-36.
Kinnvejärning	"	" 37-60.
Kullings	"	" 61-64.
Källands	"	" 65-76.
Lasse	"	" 77-84.

303/119a

Acc. n:r M.10893:1.

LUF 62

378

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Västergötland

Härad:

Barne skb

Socken:

Ryda

Uppteckningsår:

1947

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Gustaf Andersson

Adress:

Ålen Helås

Födelseår och födelseort:

Ryda 1884

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1) Halmtak finnes
- 2) Halmen bindes vid läkten medelst spröt med järntråd
- 3) Har inte funnits några sådana tak här på orten
- 4)

sinha 5% 20 10 för 50 år sedan
 var nästan alla ladugårdar täckta med halm
- 5) här kallar vi dem spröt

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6) M.10893:2.

Isolerade band.

2) Först när man börjar vid öfra pålägges öfsebockar: små hoptrundna halmmekern. vilka bindas fast vid läkten med spröt och järntråd. sedan pålägges halm som bindes vid läkten. rad efter rad.

3) En färraka. en brädlapp med refter på. som man använder att klappa åt halmen med så tåket blir stä. En näl af trä som bindaren hade järntråden på

M. 10893:3.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

11)

Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

12)

Rågen strökas på långhalmsverk
och bindes i kärvar. skulle
det vara & mycket bors i halmen
rensas den före täckningen.
många vandak förekommer ej

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

13)

Ikland täckes även på gamla Tak

b) Nej: när taket är färdigt: sakas borret
mer och taket ses över och klappas
åk för att få bort ojämheter

c)

Halmen hugges tvärs af.

d) Nej

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14)

Man lägger på halmbors. därpå läggs
hängen. sätta 3 alnar långa stavar
som äro hopfästa i öfre änden

b)

Besvärsligt

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15)

En man som breder ut halmen
häckvärfare som bättnas till så
så det blir bra: en man som binder
en man på marken som passar opp

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-darna till fäste för takkäggar? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16) Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17) Låkt.)

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18) Nej inte numera. För en 20-30 år sedan fanns mindre stugor täckta med kaln

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19) Nej

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20) Årens by Ryda socken

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Lantbrukare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

M. 10893:3.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11)

Nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

12)

Rågen strökas på långhalmsverk och bindes i kärvar. skulle det vara & mycket bross i halmen rensas den före täckningen.

några vassbak förekommer ej

13. a. Täcket även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vassbak) även på nya hus?

13)

Ikland täckes även på gamla tak

b)

nej: när taket är färdigt: sakas borret ner och taket ses över och klappas ik för att på bort ojämnheter

c)

Halmen kugges tvärt af.

d)

Nej

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

14)

Man lägger på halmlöss. därpå läggs hängest. cirka 3 alnar långa stavar som äro hopfästa i öfre änden

b)

Besvärligt

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

15)

En man som breder ut halmen häckmästare som böttar till så så det blir bra: en man som binder en man på marken som passar opp

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-darna till fäste för takkäggararna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16) Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17) Låkt.)

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18) Nej inte numera. För en 20-30 år sedan fanns mindre stugor täckta med halv

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19) Nej

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20) Årens by Ryda socken

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

Lantbrukare

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

303/119a

Acc. n:r M. 10893:5

LUF 62

379

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västergötland*Härad: *Boarne snb*Socken: *Ryda*Uppteckningsår: *1947*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Arvid Malmgren*Adress: *Hjortemaden Helas.*Födelseår och födelseort: *1898 Ryda*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölls) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. *Halmtak. Men det fins ej. Många?*2. *Med vidjor o järntråd*3. *Vej. Slagtröskad halm användes mycket för. Ett sådant tak varade i 20. år och längre*4. a *10%*b. *20%*c. *50%* d. *100%*5. *Ja*

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:6.

6. Fortlöpande söm

7. Breder ut halmen och binder fast den vid länkan.

8. a. Täckbräd och täcknål och täckåb.

Täckåben menas den man får vara på när man binder fast halmen
8. b. Nej

9. Täckbräd av trä 40 x 30 cm. täckraka

Täcknål av järn 1 m. lång

" " trä 50 cm "

10. Med nålen binder man fast halmen vid täckraka och länkan.
Med brädet jämnas taket till så det blir slätt och fint.

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

M. 10893:7

11. Nej

12. a. Rensas och andvänder den bästa.

13. a. Mestadels nytt mer än på det gamla

b. Ja

c. Det hugges jämt

d. Nej

14. a. Möns med halm och lägges

~~7~~ på uteliggare de lägger halmen

b. Men lägger på halm och binder åt.

15. 6 män, 1 förkmästare 1 bredare

2 bindare 2 uppassare

Använder man järnväl. En man till alltså
Men:

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkäpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16 Nej

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17 På läkt

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18 Nej

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20 Inom Ryda socker de senaste 25 åren

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

21 Jordbrukare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

380

303/124 d

Acc. n:r M 0893: 9

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Uppgifterna lämnade av

Landskap: Västergötaland

Namn: Pär, Johan, Skoog.

Härad: Gudhems

Adress: Hånger box 28 Broddetorp

Socken: Bjurums

Födelseår och födelseort: 1869 Tengene

Uppteckningsår: 1947

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

Både vass å halmtak

För en tjugofem år sedan bans med vädjor

numera bindes med järntråd

Numera finnes inget sådant

För närvarande finnas 4%

8 till 10%

15 till 20%

80 till 90%

M.10893:10.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

Isolerade band

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

Först läggs övsläckar och bindas och slås

akorat räta och sedan läggs ren fin halm sl

- äss jämn sedan läggs halm brea efter brea o

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

bin das. Täckbrädan o nål avklipnings tång

taksax

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

nej

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

Täckbrädan slås taket jämt och snygt påxx

Målen skall vara en meter lång när man läger nytt Tak

på gammalt saxen är för att klippa taket jämt

M:10893:11

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

Inte täcknässtaren män den som binder bör

ha knäputor

12. Hur beredes
a. långhalmen?

Han puttsas ren med händerna vilket är hanlangas

göre om han är alt för mycket torr bör han blötas

b. vassen?

ifråban om vass skall den altids blötas.

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

den skördas på vintern när det är fruset

denn lägges upp i hässja och der förvaras

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

Ja

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

Klippas och puttsas

c. Hur behandlas takskägget?
d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

förr var det vanligt numera förekommer det aldri

14. a. Hur ryggas taket?

Med foktad bus till minst 70 cm tjocklek varefte

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

det pållas med tvåmeter långa pållar

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

Man får sticka upp ny halm under den gamla halme

Tre till fyra mann

M.10893:12.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkåpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

Väl sett det män inte praktiserat det

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

På raft

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

Inte numera

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

XXXXXX

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

Skaraborgslän och något i Älvsborgslän

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

Målare Murare jordbrukare m m.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

358

227/122 C

Acc. n:r M1 0893:13.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: Älvsborgs-länHärad: Gärsne NoSocken: ÄlvsöUppteckningsår: 1947

Uppgifterna lämnade av

Namn: Gustaf A. RykanderAdress: Brushed BroddarysFödelseår och födelseort: 1882

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

N:o 1. ja
 N:o 2. vedjor eller järntråd

N:o 4 a. 2.
 b. 5.
 c. 8.
 d. 75.

N:o 5. ja eller spröf

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

2

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

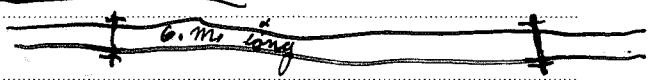
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

2

M. 10893:14.

Nr 7. man tager björk-vide eller vikle en 5 st. i ett hål med rotändan en ^{prut} som låser fast sen tar man en linkäppen snor toppen och fortsätter

Nr 8. a. Täckfiöl ett bräde 50 cm. långt 25 cm. bred med ett hantag och reftat 2 1/2 cm. rummum sell från änden en linkäpp 150 cm. lång till att bryka på sprötets när binningen sker en täcknål vid järnbräd binning b.

9. en läcksteg ett refs i var enden på stegen upp till takåsen så gör man en kull på stegen och låser med repet en bred gäsa eller en skärkista med skärknär till att kuga eller skära nekerna till till ^{nytt} dessa nekter eller virkar band 10-12 cm i diameters bandel satt 20 cm. från rotändan

10.

M. 10893:15.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?
När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11. Nej

12. escres böstades ej slagfruskade ju trinnare
halv låtare att driva länge livs lång på tak
b. den skördas på is med lie eller marskin
den hejmtas på vintren och stelles på ett loft
eller ett renne

13. a. haltruling kan läggas oron på men då är
det best Omed jorubrad och täcknål då
fodras en att ta emot nälen och giva upp den
b. med en sax klyper man yffen
d. inte inom trakt

14. a. samla i hop skärbanden till ett knippe å
lägg vid anden till vinski och mön lång fjall
till vintren sen kortpoll

b. drages i lökar en inni och en på bak

15 Täckmästare binnästare och hanflångare

M.10893:16.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrar hål i vindskejderna till fäste för takkåpparna? Var och när brukades detta? Angiv om möjligt stället.

16. Nej 10 cm från ändan för tunnarna och knäcken sprötet eller takhåpparna och seter mot vindskin

17. Lägges (lades) taket på läkt eller på ravel (raft)?

17. raft

18. Användas (användes) dessa tak även på boningshusen?

18. ja.

19. Är Ni villig att eventuellt besvara ett utförligare frågeformulär (som i så fall honoreras om så önskas)?

19. Nej

20. När och var har Ni varit verksam som taktäckare?

20. i mitt hem men nu är de bortblå och ersatta spån och tegel jordbrukare och månsidig reparatör

21. Har Ni även annat yrke? Vilket?

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

355

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap: *Västergötland*Härad: *Gäsnen*Socken: *Molla*Uppteckningsår: *1948*

Uppgifterna lämnade av

Namn: *Josef Bärnclius*Adress: *Ledsgården Molleryd*Födelseår och födelseort: *F. Gäsnen 1886**229/118 (H. v. 118)*

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. I Molla socken finnes ej någon som har halmtak. så vidt jag vet. men har funnit en taberg i Molla socken.
2. Halmtaken bandes förr med vidjor och "spröt" vid takets läkbor. Nu på de senaste 40-50 åren bindes halmen med järntråd.
3. Slagtröskad halm var bäst till halmtak. Halmen märk alltid bindas fast vid takets underlag (läkbor).
4. Här i skog byggen har nog spåntak varit det vanligaste under de senaste 50 åren men i min hembygd var halmtak de vanligaste ända till för en 20 år sedan.
5. Takkäppar är nog de samma som spröt och dessa lades över på halmen, men fick ej användas. uttan på taket.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.
b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M. 10893:18.

6 med lindningsmeladen spröt och vid för isolerad band. järntråd fortlöpande.

7 Vid bindning med vidjor och spröt, snoddes vidjan om taklättnar och spröts.

Vid lindning med järntråd behövdes inga spröt. Bindningen utfördes ungefär som när man syr en söm.

8 Skyffel. Täckrakor och en täckåb, som taktäckarna skulle ha fäst på, då de arbetade på taket. Jag vet inga andra.

9 Vid bindning med spröt (lathöggar) behövdes inga andra redskap än täckrakor, förutom yxa eller kniv med vilka verktyg spröten förmodades. På skyffeln snoddes järntråden. Skyffel hade en längd av 3 d.m. och utgjordes av en järnshena.

Täckrakor utgjordes av en plank, lik som var 2 d.m. bred och 3 d.m. lång. På undersidan var den beplagd nappfår som ett tvälleväde. På översidan hade den ett handtag.

10 med skyffeln föddes järntråden genom holmen. Täckrakor var till att på locket slås.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast) utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak) även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt med taktäckningen? Och vilken är i så fall arbetsfördelningen?

11

Någon särskild beklädnad kännes
jag ej till.

12 Halmen breddas ut i skift övertak~~en~~
med bögar vid "taköfver". Det första
skiftet halmen bands upp i små kärvar.
Taktäckning med vass har jag inte varit
med om, och har ej heller sett något tak
täckt med vass.
Som tak halmen användas råghalm och
skördas när råsen var mogen.
13 ja.

14 När täckningen är färdig beskäres
halmen vid "öfver" (d. v. s. nedre delen
av taket) eller takskägget, som det också kallas.
Även nya utrens täckes med halmtak.
i min hembygd.

15 På takåsen breddas ut lös halmen, som
röskes med "utteliggare". Det var två trä-
slaner, som uppgill var hopfälda
med en tränagel.

Vid lagning av ett söndrigt tak, slacks halmen
hussar in i halmtaket, där det var dåligt.
15 Vid täckningen behövs 3 personer.
En skulle bre ut halmen, en binda
och en sträva täckerakan och tillse
att halmen blev jämnt fördelad.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16

Det har jag varken hört eller sett.
Det är så länge sen hakmatk bands med
vidjor och takkäggar (spröt) så jag har inte
själf varit med om sådan bindning, men
har sett sådana tak och vet hur de bands.
Hakmatket lades på läkt, som utgjordes
av klivna granstammar.

18. Hakmatk användes på bonings-
hus, lades jorckorver utan på
kalmen. Det ansågs för stor risk
för eld i taket med bara kaln på
ett hus med eldstad.

19. Är ganska upptagen med att
besvara liknande frågor åt
Nordiska museets Etnologiska
undersökningar, varför jag inte gärna
vill åtaga mig att besvara flera
frågor utan ersättning.

20. Har varit med om taktäckning med
kaln, med bindning av järntråd.

21. Yrke: däckbrukare

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

226/121 d

Acc. nr M. 10893: 21.

LUF 62

356

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Västergötland

Härad:

Garnsdal

Socken:

Od

Uppteckningsår: 1947

16

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Gunnar Hansell

Adress:

Hemansdal Od

Födelseår och födelseort:

1884 Od

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1 Ja i Skövde pastorat

2 Vidjor senare tid järntråd

3 Slagtröskad halm med en ripta äranpå med nästa lager halm täktes över ribban vidjor samarbund

4 För pentio är sedan 50 procent.

För närvarand inga i Od pastorat

5 Takkäppar på orten direkt på

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?

7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.

8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?

9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.

10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

M.10893:22.

6 Isolera band

7 Täckningen börjar med höjstbundna dockor sid öfren inlitt
varandra solan lös halva nu börjar bindningen en
ribba orange halmen vidjorna tråder undersidan bindelstap

8 Täckroba det vill säga en bräda 30 x 20 cm

med repad underside ungefär som en
tvättbräda med ett 3 keft ånarna användes
göra taket blött fint. & Mot inre

9 Täckroba

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

8050 M. 10893:23.

11. Vackligen kläddad

12. Slagströkes endast låg halmen. Vassen
litt omvändning här på orten
b. Vassstak göres på samma sätt

13. Gamla taket rivas först ned

b. Nej

c. Skäres jämt och fint

d. Vassstak här på orten

14 a. När taket är färdiglagt läggs här
halmen över på ryggarna där över på
på orten kallad pöll. Vassstak af halmen på ryggarna

15. På täckningen skaras en handtlangare

M. 10893:24.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäpparna?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

16 Ja för gästhyllande af vindskedarna

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

17 Raft

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

18 Kanse för hundra år sedan

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

19 Ja

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

20 för 35 år sedan i min hemby Helsingfors

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

21 Handlbruka lbb. Har ej varit med läkt
något tok för 35 år

OBS! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

226/121d

Göteborg Arkiv.

Tu.
Torsdagskvällen

Stund.

Tu har o' skuren av d. 16/3 angående fristämmt
av hälsat: vi begår för oss meddela:

Vi ha hälsat för oss denna 9. ha i den stund som jag ser.
men i angående allmänhet, som skötne. Rättninga för oss
det fristämmt. Redskapen vi hälsat skötningen tillgripes egent-
ligen av en heltad hälsat skötning 11 1 dm. med handta-
gen. Vi ha angående för oss fristämmt hälsat. Vi ha angående
men denna hälsat av oss eller denna skötningen, som
hela för hälsat. Denna för i stund meddelas till oss av
skötne eller hälsat, som för oss till oss angående det att
hela, för oss till oss.

Det för oss angående hela denna hälsat för oss för oss hälsat
och till oss för oss angående denna 6 1/2 dm meddelas till oss hälsat för

Uppsatt d. 4/4 17.
Hemma för oss.

X Hälsat för oss av oss till oss hälsat.